

socialmedicinsk tidskrift

femtionionde årgången häfte nr 6 1982

Sturegatan 4, Sundbyberg. Tfn 08/98 40 44

Postadress: 172 83 Sundbyberg

Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare

Ann Appelgren, red. sekr.,

Brita Bahrton, bitr. red. sekr.

Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge

Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping

Arne Borg, socialdirektör, Stockholm

Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro

Gunnar Häggberg, socialchef, Falun

Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg

Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund

Willy Karlsson, socialchef, Örebro

Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg

Gunnar Lindgren, professor em. i socialmedicin, Lund

Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala

Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund

Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm

Gösta Tibblin, professor, distriktsläkare, Sollentuna

Villy Wiklund, socialchef, Östersund

Socialmedicinens teori och metod

Socialmedicin med sin traditionella indelning i epidemiologi, prevention, klinisk socialmedicin och administrativ medicin spänner över ett stort kunskapsområde. I vetenskapssamhället strävar man efter stringens och precision. Delområden avknoppas som subspecialiteter. Inom socialmedicinen har strävan varit att hålla ihop inom den socialmedicinska helhetssynens ram. Vilken teoretisk och metodisk bas vilar då dagens socialmedicin på?

Från och med 1982 inleder Socialmedicinska föreningen ett program för att aktivera framför allt diskussionen om socialmedicinens teoretiska innehåll, men även dess metodik. Avsikten är att föreningen skall avhålla ett vårmöte med ett två dagars vetenskapligt program kring frågor av detta slag och ett höstmöte i samma linje. Engagemanget vid Läkarsällskapetets Riksstämma i november – december varje år kvarstår som tidigare. Materialet i detta temanummer är hämtat från vårmötet i Örebro – mars 1982.

Inledningsvis hävdar Sune Nyström i en beskrivning kring socialmedicinens historiska utveckling och avgränsningssvårigheter att ett stort behov för ett fackligt program för den praktiska socialmedicinens verk-

samhet föreligger. Han konstaterar också att vi ännu inte har producerat någon tillfredsställande teori för sambandet mellan de biopsykologiska och de sociala faktorerna.

Ett sådant inledande försök representerar Finn Diderichsens och Urban Janlerts föredrag om socialmedicinsk teori. Det har sin utgångspunkt i den sk materialistiska psykologin, där framför allt handlingsparadigmet förs in i sammanhanget. Trots att år 1973, då en intervjuundersökning bland Europas socialmedicinprofessorer genomfördes, ingen nämnde antropologin som ett för socialmedicinen viktigt ämnesområde, pekar de senaste 10 årens utveckling mot stora gemensamma intressen. Ida Hyde, socialmedicinare i Oslo, redovisar utvecklingen inom den medicinska antropologin och vad den har att erbjuda socialmedicinen. Hon beskriver också erfarenheter från ett aktionsforskningsinriktat projekt i Oslo, där antropologen är en viktig del i teamet.

I en belysning av kausalitetsproblemet inom vetenskapsteorin presenterar Björn Söderfeldt en kritisk argumentation mot den dominerande analysformen inom epidemiologin. Han hävdar att analyser i termer av förklarande variationer och korrelation inte kommer att kunna ge grund för kausala slutsatser inom empirisk-teoretisk forskning. Därvid sätter han pekfinger på en av de centrala svårigheterna inom socialmedicinsk forskning i förståelsen av sambanden mellan samhälleliga och biologiska nivåer.

Inom epidemiologin finns gamla traditioner att använda karteringar för att bidra till förståelsen av medicinska problemställningar. Bengt Haglund redovisar de senaste årens utveckling av nya metoder som underlättar och förbättrar möjligheterna att använda geografiskt angreppssätt.

I ett avsnitt om metodologiska problem diskuterar Bertil S Hansson och Sven-Olof Isacson hälsomätning med hjälp av register, Mats Torslund och Bo Wärneryd vad vi vet om kvaliteten vid intervju- och enkätundersökningar om ohälsa och vårdkonsumtion, Denny Vågerö ger epidemiologiska och sociologiska synpunkter på val av metoder att utvärdera hälso- och sjukvårdsinsatser.

Med detta temanummer är det vår förhoppning att vi kan stimulera till en fortsatt debatt och utvecklingsarbete inom området socialmedicinsk teori och metod.

Carl-Gunnar Eriksson Leif Svanström

Temanummeransvariga är Carl-Gunnar Eriksson, beteendevetare vid socialmedicinska avdelningen, Regionsjukhuset i Örebro, och Leif Svanström, professor i socialmedicin vid Karolinska institutet och tillika ordförande i Svensk socialmedicinsk förening.